

हरियाणा राज्य

विरुद्ध

सुरींदर कुमार आणि इतर

मार्च 10, 1997

[न्यायमूर्तीद्वय के. रामास्वामी आणि जी. टी. नानावटी]

सेवाविषयक विधि:

नियमितकरण-रोजंदारीवर काम करणारे कर्मचारी-नियमित कर्मचाऱ्यांच्या वेतनात समानतेचा दावा आणि नियमिततेसाठी-असे झाल्यास, सरकार दावेदारांच्या खटल्यांचा विचार, या न्यायालयाने त्यांच्या नियुक्तीसाठी घालून दिलेल्या कायद्यानुसार आणि मार्गदर्शक तत्वांनुसार करेल, जर ते अन्यथा पात्र असतील तर-त्यांनी काम केलेल्या मर्यादित वयोमर्यादित सवलत दिली जाईल नियमित नियुक्तीच्या तारखेपासून त्यांना नियमित लिपिकांप्रमाणेच समान वेतन मिळण्याचा हक्क असेल-नियमांनुसार भरती केली गेली नव्हती-अधिकारी त्रुटी दूर करतील आणि दोषी अधिकाऱ्यांविरुद्ध योग्य कारवाई करतील.

हरियाणा राज्य विरुद्ध पियारा सिंग, [1992] 4 एस. सी. सी. 118, यावर भर देण्यात आला. हरियाणा राज्य आणि इतर . विरुद्ध जसमेर सिंग आणि इतर . जे. टी. (1996) 10 एस. सी. 876, संदर्भित.

दिवाणी अपील न्यायाधिकारक्षेत्र: अपील क्रमांक 1969-70 /1997

पंजाब आणि हरयाणा उच्च न्यायालयाच्या दिवाणी रिट याचिका क्रमांक 15828/95 आणि 1479/1995 मधील दिनांक 23-11-1995 /28-7-1995 च्या आदेश आणि न्यायनिर्णयातून उद्भवलेले प्रकरण.

अपीलकर्त्यासाठी प्रेम मल्होत्रा आणि जसबिर मलिक.

प्रतिवादींसाठी मनोज स्वरूप.

न्यायालयाकडून खालील आदेश देण्यात आला:

2.8.1996 दिनांकित आदेश माघारी बोलावण्यात आला. विशेष रजा याचिका पुनःस्थापित केल्या जातात.

अनुमती देण्यात आली. पंजाब आणि हरयाणा उच्च न्यायालयाच्या दिवाणी रिट याचिका क्रमांक 15828/95 आणि 1479/1995 मधील दिनांक 23-11-1995 /28-7-1995 च्या आदेश आणि न्यायनिर्णयातून उद्भवलेले प्रकरण.

मान्य केलेली स्थिती अशी आहे की लिपिक पदावर कंत्राटी आधारावर रोजंदारीवर काम करणारे म्हणून प्रतिवादींची नियुक्ती करण्यात आली. त्यांच्या नियमिततेसाठी त्यांनी उच्च न्यायालयात रिट याचिका दाखल केली. उच्च न्यायालयाने या आक्षेपित आदेशात समान कामासाठी समान वेतनाच्या तत्त्वावर वेतन देण्याचे आणि त्यांच्या सेवा नियमाधीन करणे निर्देश दिले आहेत. त्यामुळे विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील केले जातात.

हा वाद आता न्यायप्रविष्ट राहिलेला नाही. हरियाणा राज्य विरुद्ध प्यारा सिंग, [1992] 4 एस. सी. सी. 118 मधील या न्यायालयाने भरतीद्वारे आणि आवश्यक

असल्यास चतुर्थ श्रेणी कर्मचाऱ्यांचे नियुक्तीसाठी आणि गरज पडल्यास नियमितीकरण करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे निश्चित केली आहेत. परिणामी, सेवेत केलेली कोणतीही नियुक्ती वैधानिक नियमांनुसार आणि त्याखाली दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार असेल. त्यामुळे, अपीलकर्त्याला, जर ते अन्यथा पात्र असतील तर, कायदानुसार सेवेत प्रतिवादींच्या नियुक्तीसाठी त्यात नमूद केलेल्या कायदानुसार आणि मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार त्यांच्या प्रकरणांवर विचार करण्याचे निर्देश दिले जातात. जर ते वय-प्रतिबंधित झाले असतील, तर त्यांनी काम केलेल्या कालावधीसाठी वय शिथिल केले जाऊ शकते. नियुक्ती झाल्यावर, त्या तारखेपासून त्यांना नियमाधीन करणे लिपिकांप्रमाणेच समान वेतन मिळण्याचा हक्क असेल.

प्रतिवादींचे विद्वान वकील मनोज स्वरूप यांचा असा युक्तिवाद आहे की प्रतिवादींनी धारण केलेले पद अंतरपरिवर्तनीय आहे आणि प्रत्यक्षात ते पद धारण करण्यास सक्षम करण्यासाठी त्यांची अदलाबदल करण्यात आली आहे. हा युक्तिवाद स्वीकारला जाऊ शकत नाही कारण प्रतिवादींची नियुक्ती दैनंदिन वेतनावर कंत्राटी आधारावर केली जात असल्याने, त्यांची योग्य निवड आणि नियुक्ती होईपर्यंत त्यांना पदाचा कोणताही अधिकार असू शकत नाही. केवळ पदांची अदलाबदल करण्यास ते सक्षम आहेत म्हणून, ते नियमित कर्मचारी म्हणून त्यांची कर्तव्ये पार पाडत आहेत असा दावा करून नियमित लिपिकांना मिळणाऱ्या पगाराच्या प्रमाणात ते पात्र होऊ शकत नाहीत. पात्रतेची चाचणी घेणे आणि नंतर भरतीसाठी विहित केलेल्या नियमांनुसार निवड करणे हा निवडीचा मुख्य उद्देश आहे. अर्थात जी प्रतिवादींची भरती नियमांनुसार झाली नव्हती. या न्यायालयाने हरियाणा राज्य आणि इतर विरुद्ध जसमेर सिंग आणि इतर, जे. टी. (1996) 10

एस. सी. 876 मध्येही त्या दिशेने लक्ष वेधले आहे. जर भरतीनंतर अधिकाऱ्यांनी कोणतीही बेकायदेशीर कारवाई केली असेल तर ती अधिकाऱ्यांकडून शिस्तभंगाची गंभीर बाब असेल आणि वरिष्ठ अधिकाऱ्यांना या प्रकरणाची चौकशी करण्याचे आणि अशा कारवाई सुधारण्याचे निर्देश दिले जातात, त्यामुळे अधिकाऱ्यांनी केलेल्या बेकायदेशीर कृत्यांना वैधता देणे आणि वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या चुकीच्या किंवा बेकायदेशीर कृतींच्या आधारे दिलासा देणे हा या न्यायालयाचा विषय होणार नाही. योग्य प्राधिकरण चूक करणाऱ्या अधिकाऱ्यांची चौकशी करेल आणि त्यांच्यावर योग्य शिस्तभंगाची कारवाई करेल आणि केलेल्या कारवाईचा आणि त्याच्या परिणामाचा अहवाल या न्यायालयाच्या नोंदणीकडे सादर करेल.

त्यानुसार अपिले मान्य करण्यात येतात आणि उच्च न्यायालयाचे आदेश बाजूला सारले जातात, परंतु ज्या निर्देशांचे पालन केले जाईल ते निकालात दर्शविल्याप्रमाणे आहेत. निर्देशांचे पालन करण्यासाठी ते त्वरित कारवाई करतील हे नमूद करण्याची गरज नाही.

खर्चाविषयक कोणतेही आदेश नाहीत.

अपीले मान्य करण्यात आली.

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकार असल्यास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकर्ता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापरा करिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.